Religioon ja usundiõpetus üldhariduskoolides

Olga Schihalejev

religioonipedagoogika kaasprofessor
Tartu Ülikool

olga.schihalejev@ut.ee

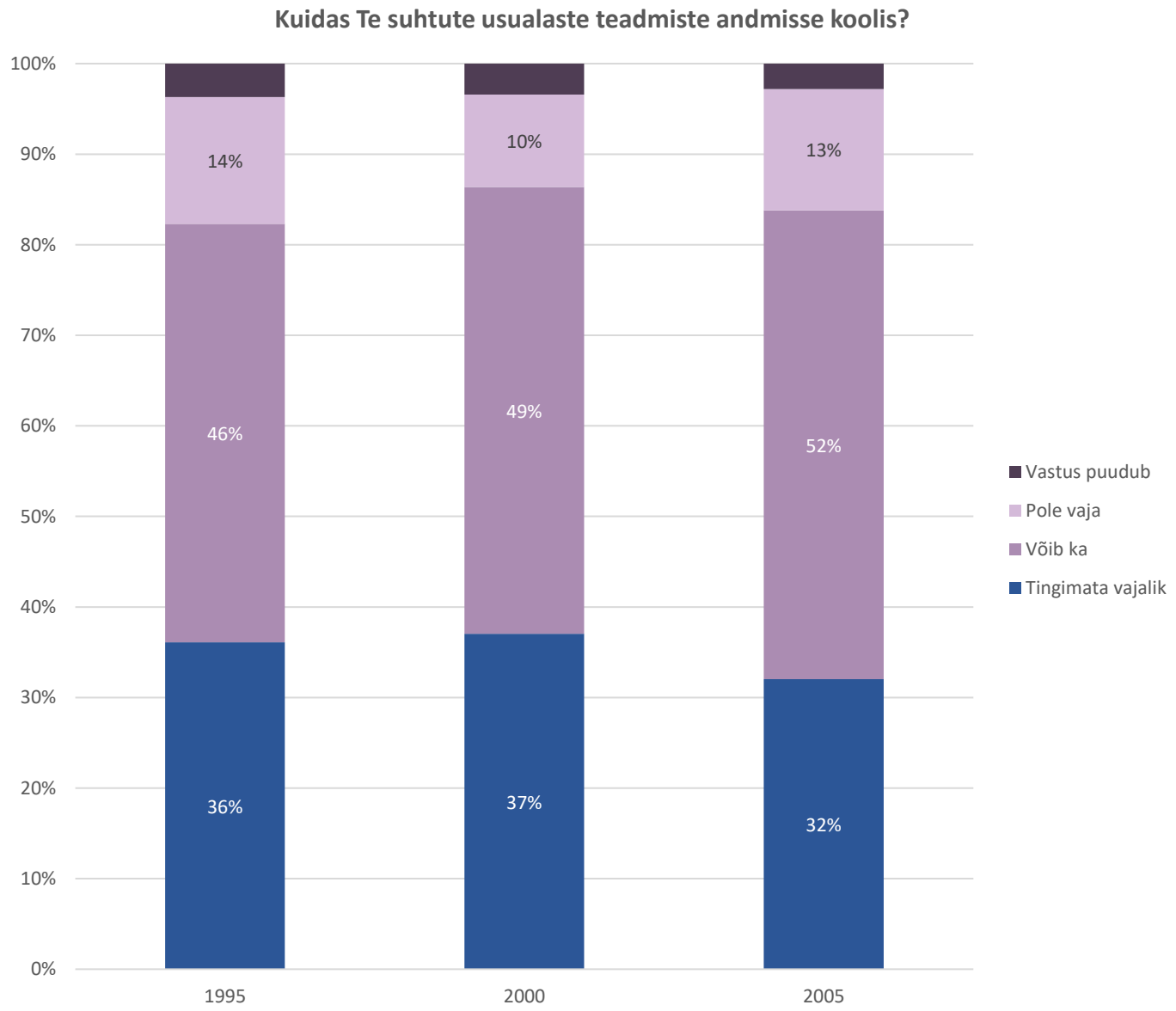

1. Elust, usust ja usuelust Eestis 1995-2026 – suhtumine usundiõpetusse

2. Religiooni õpetamisest Eesti koolides

1995-2005

- **Küsimus**: Kuidas Te suhtute **usuõpetuse / usualaste teadmiste** andmisse...?
- **Kontekst**: Koolis - Pühapäevakoolis (2005: lasteaias) - Kodus, perekonnas
- **Valikud**: Tingimata vajalik (36-32%) - Võib ka (46-52%) - Pole vaja (14-13%)

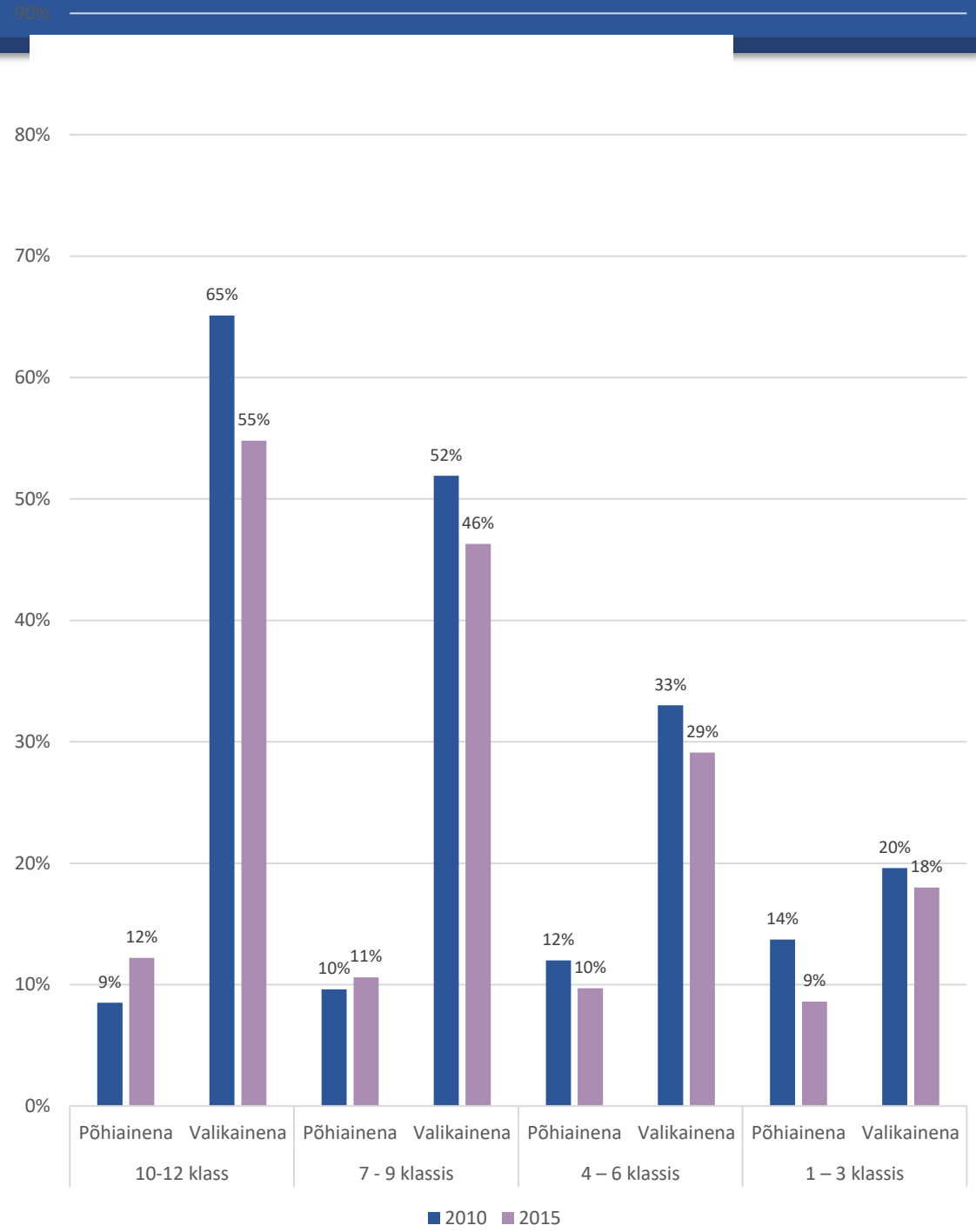
Allikad: Elust, usust, usuelust 1995-2005

1995-2005

- **Küsimus**: Kuidas Te suhtute **usuõpetuse / usualaste teadmiste** andmisse...?
- **Kontekst**: Koolis - Pühapäevakoolis (2005: lasteaias) - Kodus, perekonnas
- **Valikud**: Tingimata vajalik (36-32%) - Võib ka (46-52%) - Pole vaja (14-13%)

2010-2015

- **Küsimus**: Järgnevalt soovime teada Teie suhtumist **religiooniõpetusse**. Millistel kooliastmetel peaks religiooniõpetuse aine kuuluma põhiainete hulka, millistes valikainete hulka ja millistes ei peaks seda õppeainet üldse õpetatama?
- **Kontekst**: Keskkoolis / 7-9 klassis / 4–6 klassis / 1–3 klassis / Lasteaias
- **Valikud**: Põhi-ainena - Valik-ainena - Ei peaks andma religiooniõpetust

1995-2005

- **Küsimus**: Kuidas Te suhtute **usuõpetuse / usualaste teadmiste** andmisse...?
- **Kontekst**: Koolis - Pühapäevakoolis (2005: lasteaias) - Kodus, perekonnas
- **Valikud**: Tingimata vajalik (36-32%) - Võib ka (46-52%) - Pole vaja (14-13%)

2010-2015

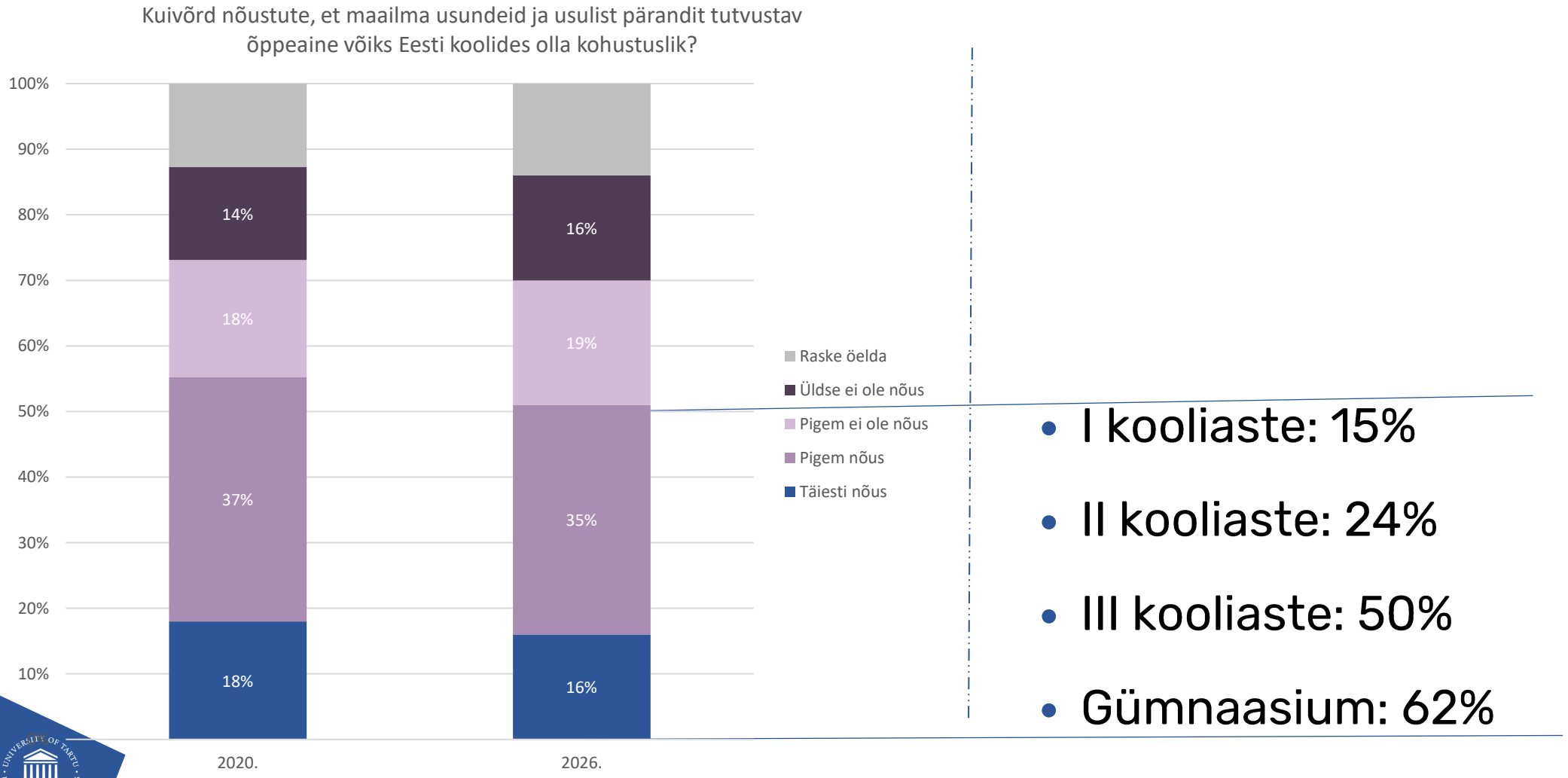
- **Küsimus**: Järgnevalt soovime teada Teie suhtumist **religiooniõpetusse**. Millistel kooliastmetel peaks religiooniõpetuse aine kuuluma põhiainete hulka, millistes valikainete hulka ja millistes ei peaks seda õppeainet üldse õpetatama?
- **Kontekst**: Keskkoolis / 7-9 klassis / 4–6 klassis / 1–3 klassis / Lasteaias
- **Valikud**: Põhi-ainena - Valik-ainena - Ei peaks andma religiooniõpetust

2020-2026

- **Küsimus**: Kuivõrd nõustute, et **maailma usundeid ja usulist pärandit tutvustav usundiõpetus/aine** võiks Eesti koolides olla kohustuslik aine?
- **Valikud**: üldse ei ole nõus - pigem ei ole nõus - pigem nõus - täiesti nõus
- 2026: Kui (pigem) nõustub -> Millises kooliastmes?
  I kooliastmes (1.–3. klass)
  II kooliastmes (4.–6. klass)
  III kooliastmes (7.–9. kl)
  Gümnaasiumis

Allikad: Elust, usust, usuelust 1995-2020, UI2026

Kuivõrd nõustute, et maailma usundeid ja usulist pärandit tutvustav õppeaine võiks Eesti koolides olla kohustuslik?

- I kooliaste: 15%
- II kooliaste: 24%
- III kooliaste: 50%
- Gümnaasium: 62%

Allikas: UI2026, kaalutud

Kes toetab kohustuslikku usundiõpetust? (*Täiesti nõus* või *Pigem nõus*) - keskmine 60%

Tulemused p<0,01 ja Crameri V>0,324-0,155

23. Millistes valdkondades peaks teie hinnangul kirik Eesti ühiskonnas rolli mängima
... Usu- ja religioonialaste teadmiste ja hariduse pakkumine ...

24. Kuivõrd nõustute või ei nõustu järgneva usundiõpetus puudutava väitega?

- Usaldab kirikut (88%)
- *Usklik inimene* (86%) või *Religioosselt või vaimselt otsija* (86%)
- On koguduse liige või tunneb end osana usukogukonnast (85%)
- Peab usku enda jaoks oluliseks (77%) või väga oluliseks (86%)
    - Rohkem: I, II, III kooliaste
- Arvab, et kirik saab hakkama usu- ja religioonialaste teadmiste jagamisega halvasti (83%) või hästi (82%)
- On kogenud korduvalt üleloomulikke või seletamatuid kogemusi, mida on raske mõistusega seletada (73%)
- Pigem pensionär (71+ vanuses 78%, V=0,139)
- On pigem kõrgharidusega (69%, V=0,128)

Allikas: UI2026, kaalutud nende seast, kel oli arvamus

Vähem toetavad

- Ateist (32%)
- Alla 30-aastane (45%, V=0,139)
- Alg- või põhiharidus (47%, V=0,128)

Allikas: UI2026, kaalutud nende seast, kel oli arvamus

Religiooni õpetamisest koolis

Religioon eri ainetes

- Ajalugu
- Eesti keel ja kirjandus
- Geograafia
- Muusika
- Kunst
- Keeled
- Matemaatika

Allikad: Põhikooli riiklik õppekava, Gümnaasiumi riiklik õppekava

- Hoiakute kujundamine minimaalselt esindatud, peamiselt kultuurilise mitmekesisuse üldkontseptsioonina.
- Faktiteadmised killustunud ja paigutatud ajaliselt kaugematesse teemadesse.
- Oskused puudutavad valdavalt ajalooliste sündmuste mõistmist ning ei hõlma tänapäevaseid sotsiaalseid oskusi mitmekesises ühiskonnas toimetulekuks.

Aleksandra Sooniste: õppekava

Vt doktoritöö

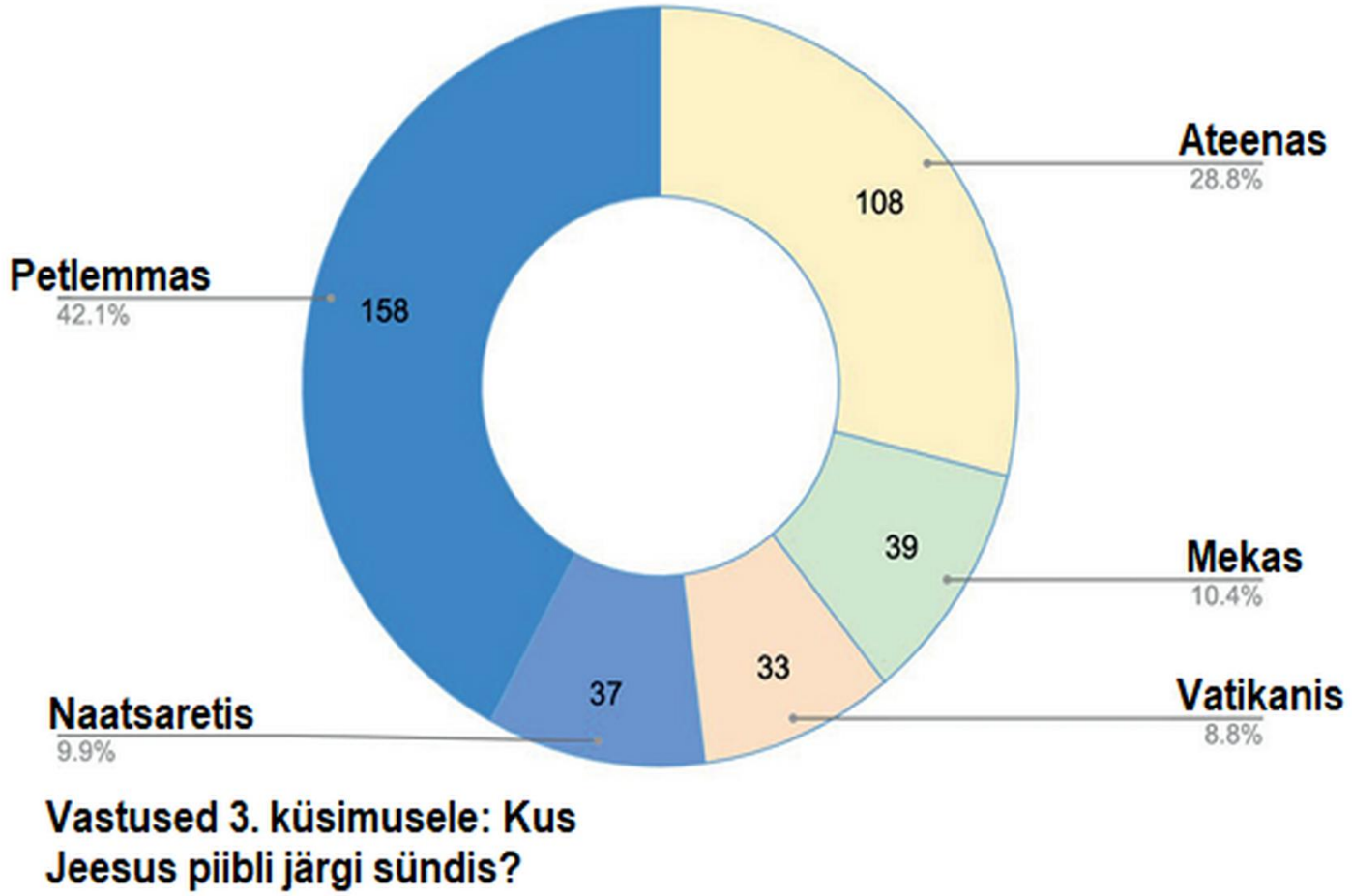
Allikas: Sooniste, A. & Schihalejev, O. (2022). Religious Literacy in National Curricula of Estonia. *Religions*, 13(5), 411. https://doi.org/10.3390/rel13050411

Aleksandra Sooniste doktoritöö

*Eesti usulise maastiku kohta teadmisi napilt

*Judaismi ja islami kohta negatiivsed hoiakud

*Enesereflektsioon ja argumenteerimine nõrk

Vastused 3. küsimusele: Kus Jeesus piibli järgi sündis?

https://novaator.err.ee/1609843245/doktoritoo-eesti-kool-jatab-lapsed-religiooni-moistmise-tooriistadest-ilma

Allikas: Aleksandra Sooniste (2025). *Religious Literacy of Estonian Basic School Graduates*. https://dspace.ut.ee/items/125f1872-87eb-445f-8aea-0020c1c5beb3

Kalle Kõiv: põhikooli ajaloo õpikud ( )

- „Uuring näitab, et religioonialase kirjaoskuse kujunemist ei määra niivõrd õpikutes esitatud informatsiooni hulk, vaid selle kvaliteet ja kasutusviis. Määravaks osutuvad seosed õppija identiteedi, maailmapildi ja isiklike kogemustega. Oluline on õppija võime mõista ja aktsepteerida teiste inimeste religioosseid või mittereligioosseid veendumusi ning valmisolek oma seisukohti teadlikult väljendada, põhjendada ja vajadusel kaitsta. /…/ Kõike seda jääb aga valimis olevates õpikutes kõvasti vajaka. On arusaadav ja mõistetav, et õpikute koostajad pole religioonialase kirjaoskusega seonduvaid eesmärke õpikutele seadnud.“

Allikas: Kalle Kõiv (2026). *Religiooni kajastamine põhikooliastme ajalooõpikutes ja selle kajastuse võimalik mõju õpilaste religioonialasele kirjaoskusele.* https://dspace.ut.ee/items/45a2c57e-be4c-4320-850a-e097a86c2732

Religiooniõpetus peale 1991

I faas: uued võimalused, oikumeeniline RÕ, Soome luterliku UÕ mõjud 1990-2002

II faas: konetkstuaalse lähenemise arendamine koostöös EKN-ga 2002–2006

III faas: reguleeritud usundiõpetus 2010-…

PGS: § 15 (4) "Lisaks sisaldavad põhikooli riiklik õppekava ja gümnaasiumi riiklik õppekava usundiõpetuse ja karjääriõpetuse ning gümnaasiumi riiklik õppekava ka riigikaitseõpetuse ja majandus- ja ettevõtlusõpetuse ainekavasid. Põhikooli riiklikus õppekavas ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas võib sätestada ka teiste valikõppeainete ainekavasid."

Pille Valk (1959-2009)
Foto: erakogu

Religiooniõpetuse kaks palet

Usuõpetus

- **Erakooliseadus** § 11 (5): *Erakoolis võib anda **konfessionaalset usuõpetust** erakooli nõukogu kehtestatud tingimustel ja korras. Konfessionaalse usuõpetuse õppimine on **vabatahtlik**.*

Usundiõpetus

- **PRÕK/GRÕK**: *usu- ja mõttevabaduse põhimõtetest lähtuv õppeaine, kus käsitletakse erinevaid religioone ja usulisi liikumisi; õpitakse tundma religiooni väljendumist kultuuris ning inimese ja ühiskonna elus; arutletakse eksistentsiaalsete küsimuste üle.*

Riiklik õppekava: usundiõpetuse kursused

- **PGS ja RÕK: Kohustuslikud kursused ja maksimaalne nädalakoormus**

Põhikool

- Tavad, lood ja väärtused
- Väärtused ja valikud
- Üks maailm, erinevad religioonid

Gümnaasium

- Üks maailm, erinevad religioonid
- Eesti usuline maastik
- Inimene ja religioon

Lisaks

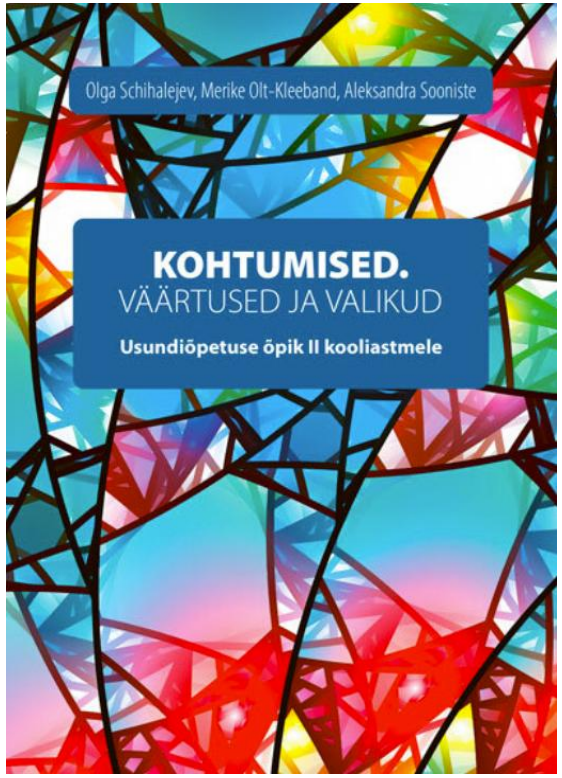
- Kooli/piirkonna eripära arvestavad kursused

Kooliaste	I	II	III	Gümnaasium
1) keel ja kirjandus	19	15	12	11/14
2) kehaline kasvatus	8	8	6	5
3) kunstiained	10,5	7	6	5
4) loodusained	3	7	20	15
5) matemaatika	10	13	13	8/14
6) sotsiaalained	2	6	10	9
7) tehnoloogia	4,5	5	5	UPT+RK*
8) võõrkeeled	3	12	18	10
Valikaineid	**8**	**10**	**4**	**33 (31)**
Lubatud nädalakoormus (PGS)	20+23+25= 68	25+28+30= 83	30+32+32= 94	

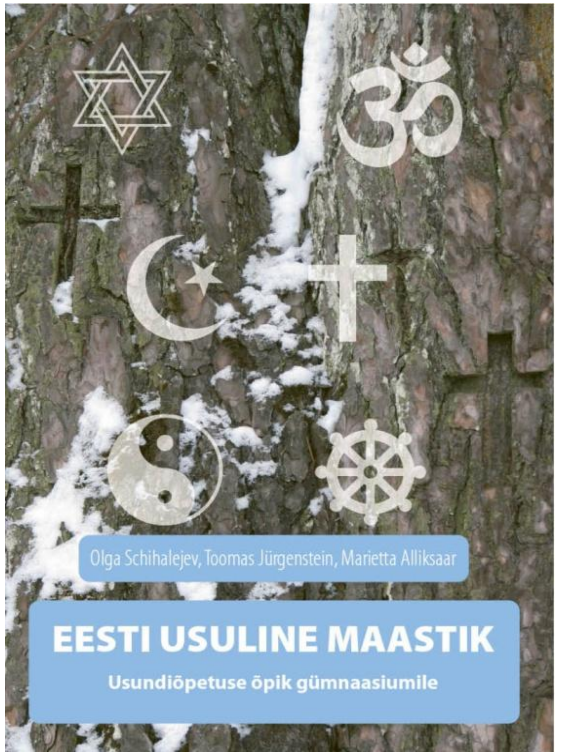
PRÕK §15 (3), GRÕK §11 (2)

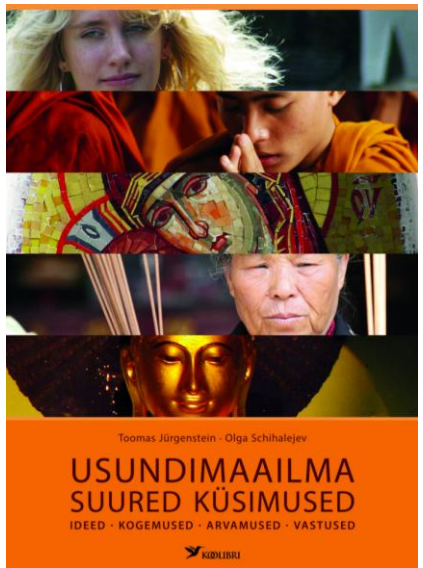
- **PGS**: Õpilase **väikseim** lubatud õppekoormus **gümnaasiumis** on 96 (mittestatsionaarses õppes 72) kursust. Kõigile õpilastele ühtse kohustusliku õppe koormus gümnaasiumis on 63 (õpilasel, kes õpib eesti keelt teise keelena 67) kursust.

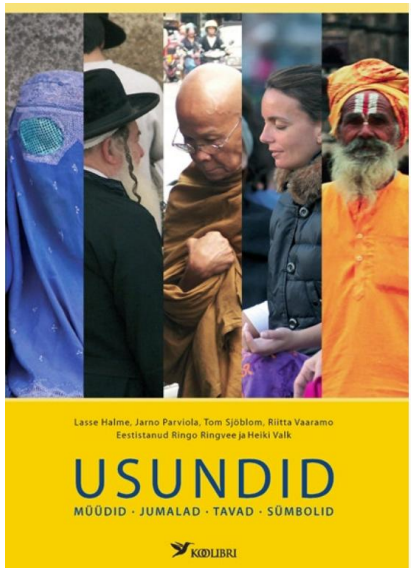

USUNDIÕPETUSE
TÖÖRAAMAT
I KOOLIASTMELE

Olga Schihalejev, Merike Olt-Kleeband, Aleksandra Sooniste
KOHTUMISED.
VÄÄRTUSED JA VALIKUD
Usundiõpetuse õpik II kooliastmele

Olga Schihalejev, Toomas Jürgenstein, Erki Lind
KOHTUMISED.
ÜKS MAAILM, ERINEVAD RELIGIOONID
Usundiõpetuse õpik III kooliastmele

Olga Schihalejev, Toomas Jürgenstein, Marietta Alliksaar
EESTI USULINE MAASTIK
Usundiõpetuse õpik gümnaasiumile

Toomas Jürgenstein · Olga Schihalejev
USUNDIMAAILMA
SUURED KÜSIMUSED
IDEED · KOGEMUSED · ARVAMUSED · VASTUSED
KOOLIBRI

Lasse Halme, Jarno Parviola, Tom Sjöblom, Riitta Vaaramo
Eestistanud Ringo Ringvee ja Heiki Valk
USUNDID
MÜÜDID · JUMALAD · TAVAD · SÜMBOLID
KOOLIBRI

Ainenimetused

- Maailma usundid ja Eesti usuline maastik
- Maailmausundid / maailmareligioonid
- Usundilugu
- Usundite lugu
- Religioonilugu
- (Vaba) Religiooniõpetus, Religioon
- Uususundid ja vaimsed ühendused Eestis

- Maailma kultuurid ja usundid
- Religioon ja kultuurilugu
- Usundiõpetus ja kultuurilugu
- Mõttekunst (usundite ja filosoofia lugu)
- Filosoofia ja religiooni vastused eksistentsiaalsetele küsimustele

- Usuõpetus
- Õigeusu algõpetus
- Liturgia
- Kristliku maailmapildi alused
- Moraaliteoloogia
- jne

Allikas: O.S. 2026. aasta päring Haridus-ja Teadusministeeriumist

Ainenimetused: Kultuurilugu

- Teised kultuurid
- Mütoloogia ja kultuurilugu
- Kombeõpetus ja kultuurilugu
- Nüüdisaja kultuurilugu, 20. sajandi kultuurilugu
- Eesti kultuurilugu
- Muusika- ja kultuurilugu
- Pärimuskultuur

- Kohalik kultuurilugu, Kodu-ja kultuurilugu
- Mulgi / Läänemaa / Tarvastu/ Kadrina / Harjumaa/ Ida-Viru kultuurilugu

- Prantsuse keelt kõnelevate maade kultuurilugu (prantsuse keeles)
- Prantsuse kultuurilugu
- Põhjamaade kultuurilugu (rootsi keeles)
- Saksa kultuurilugu
- Soome kultuurilugu
- Suurbritannia kultuurilugu
- Tänapäeva prantsuse kultuurilugu (prantsuse keeles)
- Ameerika kultuurilugu B2 võõrkeeles
- Briti ja angloameerika kultuurilugu (inglise keeles)
- Briti kultuurilugu (inglise keeles)
- Inglise kultuurilugu
- Itaalia kultuur

Allikas: O.S. 2026. aasta päring Haridus-ja Teadusministeeriumist

Ainenimetused: Filosoofia

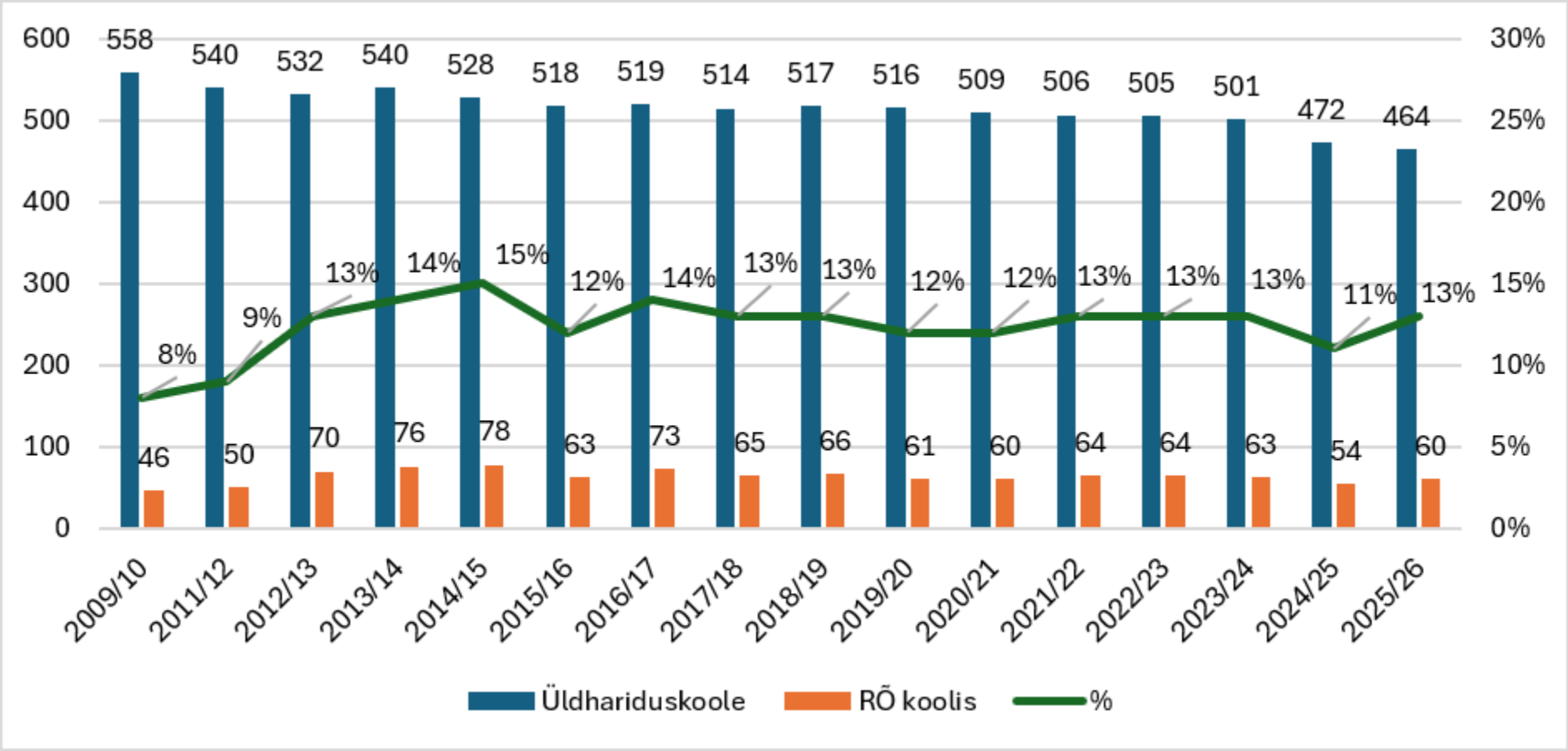
- Mõttelugu/filosoofia
- Elufilosoofia
- Jooga – filosoofia ja praktika
- Kultuur ja filosoofia
- Filosoofia ajalugu
- Filosoofia alused
- Filosoofia ja eetika
- Filosoofia põhiprobleemid
- Filosoofia, eetika ja mõtlemine

- "Cogito, ergo sum". Tänapäeva filosoofia kujunemislugu.
- Filosoofia III: „Ühiskondlik leping“
- Rahutu mõte: sissejuhatus filosoofiasse

- Õigusfilosoofia
- Poliitiline filosoofia
- Praktiline filosoofia

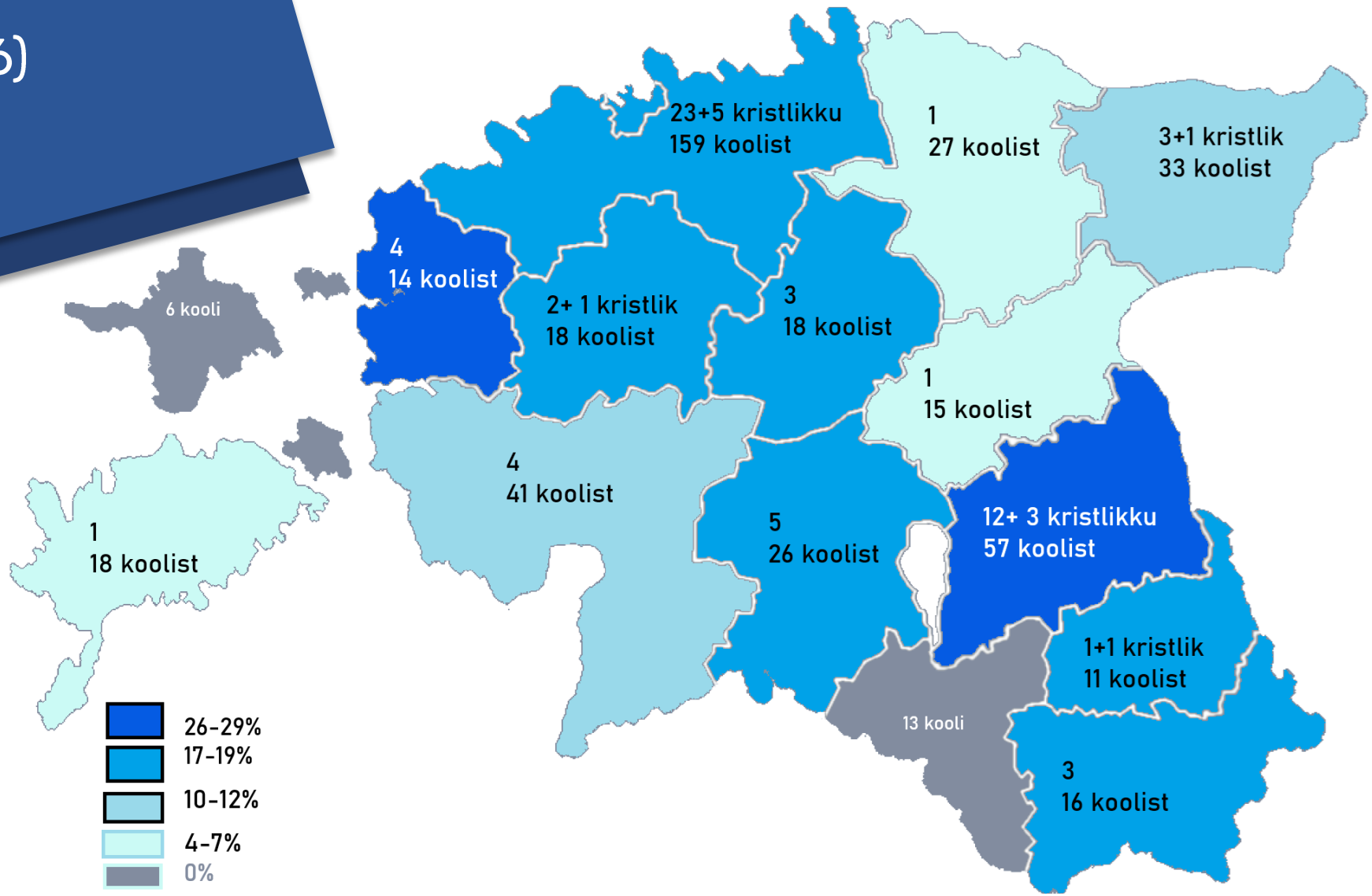
Allikas: O.S. 2026. aasta päring Haridus-ja Teadusministeeriumist

Religiooniõpetus
(selgelt eristuv aine nimetuses)

Allikas: O.S. 2010.-2026. aasta päringud Haridus-ja Teadusministeeriumist

Kus õpetatakse? (2023/24-2025/26) EHIS andmed

Illustratsiooni koostas O.S. Kristlike Koolide Liidu info ja 2026. aasta päringu Haridus-ja Teadusministeeriumist põhjal

nan kaasa mõtlemast!

olga.schihalejev@ut.ee

